

Covid 19 Pandemisi Döneminde Öğretmenlerin Çevrimiçi Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi¹

Gökhan Kayır²

Öz

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin Covid-19 pandemisi dönemi sonrasında çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Çalışma açıklayıcı-doğrulamalı karma yöntem kullanılarak tasarlanmıştır. Çalışmanın nicel boyutunda yer alan veriler “Çevrimiçi Değerlendirmeye Karşı Tutum Ölçeği”(ÇDKTÖ) , nitel veriler ise yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Nicel boyutun örneklem grubu Eskişehir’de görev yapan 80 öğretmenden, nitel boyutun çalışma grubu ise çeşitli branşlarda görev yapan 20 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler 2021 yılı ekim ayında toplanmıştır. Ölçek verilerinin analizinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız örneklem t-testi, ANOVA testi SPSS 20 programı ile uygulanırken; nitel veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ÇDKTÖ alt boyutlarında cinsiyet, eğitim düzeyi ve mesleki kıdem yılına göre anlamlı bir farklılık görülmezken, çalışılan öğretim seviyesine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür. Öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye karşı olumlu tutumları ve uygulama sıklıkları eğitim düzeyi ile doğru; mesleki kıdem yılları ve çalıştıkları öğretim düzeyi ile ters orantılıdır. Görüşme sonucunda öğretmenlerin uzaktan ve çevrimiçi ölçme araçlarına ilişkin kendilerini yeterli görmemekte olduğu, bu tarz ölçme ve değerlendirmenin uygulanabilirliğinin çeşitli şartlara bağlı olduğu fikrine sahip oldukları görülmüştür. Pandemi döneminde daha çok sınıf içi değerlendirme ve klasik ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullandıkları da katılımcılar tarafından söylenmiştir. Öğretmenler verilecek hizmet içi eğitim kurslarına katılma yönünde isteklilik göstermektedir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim yöntemleri ve Web 2 araçlarına ilişkin bilgileri ile online ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin yeterlilikleri paralellik göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin çevrimiçi değerlendirme yöntemlerine ilişkin yeterliliklerinin artırılması ve uygulamalı eğitimlerle öğretmenlerin bu konuda desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi değerlendirme, çevrimiçi ölçme, uzaktan eğitim ve değerlendirme

Investigation of Teachers' Views on Online Assessment and Evaluation During the Covid-19 Pandemic

Abstract

The aim of this study is to examine the opinions of teachers on online assessment and evaluation after the pandemic period. The study was designed using explanatory-confirmatory mixed method. The data in the quantitative dimension of the study were collected using the "Attitude Scale Towards Online Evaluation" (CBCL) and qualitative data were collected using a semi-structured interview form. The sample group of the quantitative dimension consists of 80 teachers working in Eskişehir, and the study group of the qualitative dimension consists of 20 teachers working in various branches. Data were collected in October 2021. While descriptive statistics, independent sample t-test, ANOVA test were applied with SPSS 20 program in the analysis of scale data; qualitative data were interpreted by content analysis. According to the results of the research, while there was no significant difference in the sub-dimensions of the Attitudes towards Online Evaluation Scale according to gender, education level and professional seniority, there was a significant difference according to the education level worked. Teachers' positive attitudes towards online assessment and evaluation and their frequency of application are correct with education level; It is inversely proportional to the years of professional seniority and the level of education they work. As a result of the interview, it was seen that the teachers did not consider themselves sufficient about distance and online measurement tools and they had the idea that the applicability of this type of measurement and evaluation depends on various conditions. It was also stated by the

¹ Bu çalışma 20-21 Kasım 2021 tarihinde Ist International Excellence in Education Kongresinde sunulmuştur.

² Eskişehir İl Millî Eğitim Müdürlüğü, gokhankayir@gmail.com. ORCID: 0000-0002-9830-0006

participants that they mostly used in-class evaluation and classical measurement and evaluation methods during the pandemic period. Teachers are willing to participate in in-service training courses to be given. Teachers' knowledge of distance education methods and Web 2 tools and their competencies in online measurement and evaluation methods show parallelism. According to the results of the research, it is recommended to increase teachers' competencies in online assessment methods and to support teachers in this regard with practical training.

Anahtar Kelimeler: Online measurement, online assessment, distance education and assessment

Makale Geçmişi	Geliş: 05. 12. 2021	Kabul: 20. 12. 2021	Yayın: 30. 12. 2021
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atf	Kayır, G. (2021). Covid 19 pandemisi döneminde öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye ilişkin görüşlerinin incelenmesi. <i>Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD)</i> , 1 (1), 47-56.		

Giriş

Yeni tip Koronavirüs (COVID-19) pandemisi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim-öğretim hizmetlerinde aksamalara neden olmuş ve eğitimin tarafları yeni duruma adapte olmak zorunda kalmıştır. Ülkemizde son dönemde özellikle FATİH Projesi ile ivme kazanan eğitimde teknoloji ve çevrimiçi ortamların kullanımı, pandemi döneminde eğitimin tamamen uzaktan eğitim araçları ile verilmesi nedeniyle tüm öğretmen, veli ve öğrencilerce yaygın kullanılır hale gelmiştir. Her ne kadar uzaktan eğitim araçları ile yapılan dersler bir dereceye kadar okullarda verilen eğitim öğretimi karşılarsa da, öğretimin önemli bir boyutu olan ölçme ve değerlendirme pandemi dönemi boyunca eksik kalmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ölçme ve değerlendirme işlemlerinin hiç yapılmaması, yüz yüze sınavların belirli kademelerde yapılması, ödevlendirme gibi yöntemleri önermiştir. Uzaktan eğitim döneminde ölçme ve değerlendirmenin yeterince yapılamaması öğrencilerin, programların hedeflerine ulaşma düzeyleri konusunda öğretmenlerin bir kanaate varamamasına yol açmıştır (Bayburtlu, 2020; Sarı ve Nayır, 2020; Telli ve Altun, 2021). Bu da öğrenme kayıplarını arttıran bir unsurdur. Mektup ile öğretim yöntemi ile başlayan ve televizyon ile devam eden uzaktan eğitim maceramız, teknolojik imkanların artması ile hem yaygınlaşmış hem de daha alt kademelere inmiştir. Günümüzde açık ortaokul, lise ve üniversite sistemleri ile milyonlarca öğrenci uzaktan eğitim sistemine dahildir. Uzaktan eğitim sisteminin değerlendirilmesi merkezi sınavlar vasıtasıyla yapılmaktadır. Açık Meslek Liselerinde ise merkezi sınav yapılamayan meslek dersleri yüz yüze yapılmakta, bu da açık öğretim mantığına ters bir durum oluşturmaktadır. Ülkemizde uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme ile ilgili lisans düzeyinde verilen ölçme ve değerlendirme derslerinin programında yeteri kadar yer ayrılmamaktadır.

Bilgisayar teknolojisinin gelişmesi ile birlikte dünyada 70li yıllardan itibaren bilgisayarlar ölçme ve değerlendirme amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren ise internet teknolojilerinin imkan sağlaması ile birlikte çevrimiçi yöntemler ölçme ve değerlendirme için kullanılmaktadır. E-postalar, online sınavlar, e-portfolyolar, Wiki ve Blog sayfaları özellikle şekillendirici değerlendirme amacıyla günümüzde kullanılmaktadır. Artık pek çok uluslararası sınav, bilgisayarlar aracılığı ile yürütülmektedir. Online ölçme ve değerlendirme özelinde teknoloji şirketleri hizmet vermektedir. Bu çerçevede bu araştırmanın amacı ülkemizde uzaktan eğitim süreci sonrasında öğretmenlerin uzaktan/çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye karşı tutum ve görüşlerinin incelenmesidir.

Günümüzde internetin hızlı bir şekilde gelişmesi her alanda olduğu gibi öğretim alanında da pek çok yeni gelişmeleri mümkün kılmıştır. Her ne kadar çevrimiçi öğrenme ve öğretime ilgi artsa da çevrimiçi ölçme ve değerlendirme ile ilgili çalışmalar e-öğrenme sistemlerinin en az analiz edilen bileşeni konumundadır (Coşkun ve Mardikyan, 2016). Yapılan araştırmalarda çevrimiçi ölçme ve değerlendirme uygulamalarının artık eğitimde önemli bir yer tutmaya başladığını göstermektedir. Öğrencilere yöneltilen değerlendirme sorularında neyi ne zaman ve ne kadar öğrenmek istediklerine yönelik bilgilerin toplanabilmesi mümkün olmaktadır. Çevrimiçi sistemlerde sağlanan bu esneklik

geleneksel değerlendirme yöntemlerinde mümkün değildir (Gül, 2012). Ölçme ve değerlendirme çok boyutlu bir süreçtir. Eğitim alanında kullanılan biçimlendirici ve sonuç odaklı ölçme ve değerlendirme yöntemleri artık performans değerlendirmesi, portfolyo değerlendirmesi ve öz-akran değerlendirmesi yöntemleri ile zenginleşmiş ve klasik yöntemlerin dışında öğrenci performansının ölçülmesini mümkün kılmaya başlamıştır (Aşık Öztürk & Ahmetoğlu, 2021).

Çevrimiçi ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin pek çok olumlu yönü bulunmaktadır. Bunlar; otomatik notlandırma, kaliteli ve anlık dönüt verme imkanı, güvenilir ve geçerli ölçme, etkili, esnek ve pratik yapıya sahip olması söylenebilir. Ancak, teknik problemler, öğretmenlerin yetersizlikleri, amaca uygun ölçme aracının seçimi, tasarlanmasında karşılaşılan yetersizlikler çevrimiçi ölçme ve değerlendirme çalışmalarının olumsuz yönleri olarak sıralanabilir (Wibowo & Sari, 2021). Çevrimiçi ölçme ve değerlendirme yöntemleri vasıtasıyla çok fazla kişiden kısa sürede yanıt toplamak mümkün olabilmektedir. Geleneksel ölçme ve değerlendirme sistemlerinin aksine bu durum öğretmenler için kapsamlı bir değerlendirme imkanı sunmaktadır (Gül, Çokluk, Doğan Gül, 2015). Koronavirüs pandemisinin ortaya çıkması ile birlikte, uzaktan eğitime olan ilgi ve ihtiyaç dramatik bir şekilde artmıştır. Aynı şekilde, bu tür bir eğitimin kalitesini ölçecek yeni ve geçerli elektronik değerlendirme yöntemlerine de ihtiyaç artmıştır (Alnasraween, 2020).

Bu araştırmanın amacı Covid-19 pandemisi süresince uzaktan eğitim araçları ile öğretim yapan öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye ilişkin tutum ve görüşlerinin öğrenilmesidir. Bu çalışmada öğretmenlerin cinsiyetlerinin, öğrenim durumlarının, çalıştıkları okul türünün ve mesleki kıdemlerinin bu konudaki tutum ve görüşlerini ne derece etkiledikleri incelenmiştir. Araştırma ayrıca öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelenmesini de amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu çalışma bir açıklayıcı- doğrulayıcı karma yöntem araştırması olarak tasarlanmıştır. Cresswell (2008) karma yöntemi nicel ve nitel yöntemlerin güçlü yönlerini tek bir çalışma içerisinde bir araya getirme imkanı sağlaması nedeniyle sosyal bilimlerde gittikçe ilgi gören bir yöntem olarak açıklamaktadır. Açıklayıcı- doğrulayıcı karma yöntem yaklaşımında ilk olarak bir olgu ile ilgili bilgiler toplanır, çözümlenir ve sonrasında da nitel verilerle aynı olgularla ilgili ayrıntılı bilgiye ulaşılmaya çalışılır. Bu iki aşama arasında birleştirme zorunluluğu olmadan ayrı ayrı yürütülür. Nitel araştırma bitirildikten sonra elde edilen nicel sonuçların açıklanmasında nitel bulguların ne derece faydalı olduğu yorumlanır (Cresswell, 2017). Bu çalışmada da ilk olarak nicel ölçek ile çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye yönelik öğretmen tutumları ele alınmış sonrasında da bu tutumların altında yatan nedenler nitel görüşmeler yoluyla derinlemesine incelenmiştir. İki ayrı aşamada yürütülen bu çalışma özünde birbirini tamamlayan ve açıklayan iki parçalı bir bütündür.

Evren ve Çalışma Grubu

Her ne kadar araştırmanın evrenini pandemi döneminde uzaktan eğitim yapmış olan tüm öğretmenler oluştursa da verilerin toplandığı dönemdeki şartlar nedeniyle araştırma evreni Eskişehir İli ile sınırlandırılmıştır. Örneklemin belirlenirken “Kolay ulaşılabilir durum örnekleme” yöntemine başvurulmuştur. Bu yöntemde, araştırmacı kendine ulaşılması yakın durumu seçer. Bu çalışma için araştırmacı, araştırma sorularına ilişkin deneyimlere sahip ulaşabildiği katılımcılar ile çalışmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma örneklemi belirlenirken her alt seçenekte en az 25 katılımcının bulunmasını sağlayacak şekilde 100 öğretmene ulaşılmış, Ölçeğe eklenen kontrol maddesi sonrasında 80 öğretmenle araştırmanın nicel kısmı tamamlanmıştır. Ölçeği dolduran öğretmenlerden yarı yapılandırılmış görüşme yapmak için dönüt veren 20 öğretmen ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler 2021 yılı ekim ayında toplanmıştır. Katılımcılar Tablo 1 ve Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 1
Çalışmanın Nicel Boyutuna İlişkin Örneklem Grubu

Değişken				
Cinsiyet	Kadın	Erkek		
N	52	28		
Okul Türü	İlkokul	Ortaokul	Lise	
N	38	23	19	
Kıdem Yılı	0-10 Yıl	11-20 Yıl	21 ve üstü Yıl	
N	18	40	22	
Öğrenim Durumu	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	
N	55	20	5	80

Tablo 2
Çalışmanın Nitel Boyutuna İlişkin Çalışma Grubu

Değişken				
Cinsiyet	Kadın	Erkek		
N	10	10		
Okul Türü	İlkokul	Ortaokul	Lise	
N	8	7	5	
Kıdem Yılı	0-10 Yıl	11-20 Yıl	21 ve üstü Yıl	
N	5	10	5	
Öğrenim Durumu	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	
N	12	6	2	80

Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki veri toplama aracı kullanılmıştır.

Çevrimiçi Değerlendirmeye Karşı Tutum Ölçeği

Nicel boyutta kullanılan ölçme aracı Gül, Çokluk ve Doğan Gül (2015) tarafından geliştirilen Çevrimiçi Değerlendirmeye Karşı Tutum Ölçeği'dir. Ölçek 3 faktör ve 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçek öğretmen adayları ile geliştirildiği için örnekleme yer alan öğretmenlerden toplanan verilerle doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçek maddelerinin aynı faktörler altında toplandığı görülmüştür.

Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmanın nitel boyutunda ise ölçek maddeleri ve öğretmenlerin uzaktan eğitim dönemi deneyimlerinden yola çıkarak hazırlanan 6 sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve uzman görüşü alındıktan sonra uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel veriler ölçeğin gerektirdiği ters kodlamalar yapılmış, program kullanılarak nicel analizler gerçekleştirilmiştir. Verilerin dağılımı incelendiğinde her faktörde verilerin normal dağıldığı görülmüştür. (UK: $D(80) = .15$, $p \leq .05$; UH : $D(80) = .15$, $p \leq .05$; EÖK: $D(80) = .15$, $p \leq .05$). Verilerin incelenmesi amacıyla betimsel istatistikler, Tek yönlü ANOVA ve Bağımsız örneklem T-Testi uygulanmıştır. Nitel verilerin analizi ise içerik analizi ile yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008) tarafından önerilen dört aşamalı süreç izlenmiştir. Bunlar: Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. Araştırmada temalar şu şekilde belirlenmiştir: (1) Çevrimiçi ölçme ve değerlendirme gücü ve zayıf yönleri (2) Çevrimiçi ölçme ve değerlendirme güncel durumu (3) Gelecekte çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeler.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerliğin kontrolü amacıyla faktör analizi yapılmış ve tüm maddelerin ölçeğin orijinal halindeki gibi üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Yine yapılan güvenilirlik testinde ölçeğin Cronbach Alpha değeri ($\alpha = .92$) bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin bu çalışma grubu için uygun olup olmadığına ilişkin yapılan faktör analizinde ölçek maddelerinin üç faktörde toplandığı ve toplam kavram açıklığının %72,34 olduğu görülmüştür. Bu oran yeterli kabul edilmiştir (Büyüköztürk, 2002). Görüşme formunun hazırlanması aşamasında ölçme ve değerlendirme alanında iki uzmandan uzman görüşü alınmıştır. Nitel görüşmeler birisi araştırmacı diğeri alan uzmanı olmak üzere iki farklı kodlayıcı tarafından kodlanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirliğin % 86 olduğu görülmüştür. Bu rakam Miles ve Huberman (1994) tarafından kabul edilebilir sayı olarak nitelenmektedir (akt. Balcı, 2017). Yine nitel verilerin güvenilirliğini artırma amacıyla görüşme dökümleri ve analiz sonuçları katılımcılar ile paylaşılmıştır.

Bulgular

Ölçek verileri analiz edilirken ilk olarak cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye ilişkin görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre çevrimiçi (online) ölçme ve değerlendirmeye ilişkin üç faktörde de herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Cinsiyete göre öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye bakışları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Çevrimiçi Ölçme ve Değerlendirmeye Bakışları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	sh	t-Testi		
						t	sd	p
UK	Erkek	28	16.42	2.02	.38	1.14	78	.25
	Kadın	52	16.94	1.85	.35			
UH	Erkek	28	38.07	6.89	1.30	.30	78	.75
	Kadın	52	38.5	5.35	.75			
EÖK	Erkek	28	33.78	6.54	1.23	.02	78	.97
	Kadın	52	33.82	5.70	.79			

p< .05*- .001**; **UK:** Uygulamaları Kullanma; **UH:** Uygulamalardan Hoşlanma; **EÖK:** Eğitim Öğretime Katkısı

Tablo 3 incelendiğinde ölçeğin üç alt boyutunda da öğretmenlerin cinsiyetlerine göre ölçme ve değerlendirmeye karşı bakışlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmada ikinci bir değişken de öğretmenlerin hizmet süreleridir. Öğretmenlerin kıdem yıllarına göre incelendiğinde de verilen cevapların kıdem yılına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Kıdem yılına göre öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye bakışları Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4

Öğretmenlerin Kıdeme Göre Çevrimiçi Ölçme ve Değerlendirmeye Bakışları

Puan	Gruplar	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	\bar{x}	Ss	Var. K.	KT	sd	KO	F	p
UK	0-10 Y.	18	17.05	2.20	G.Arası	8.90	2	4.45	1.21	.30
	11-20 Y.	40	16.92	1.96	G.İçi	281.58	77	3.65		
	21 üstü	22	16.22	1.50	Toplam	290.48	79			
	Toplam	80	16.76	1.91						
UH	0-10 Y.	18	38.72	6.62	G.Arası	24.35	2	12.18	.34	.71
	11-20 Y.	40	38.67	6.36	G.İçi	2727.84	77	35.42		
	21 üstü	22	37.45	4.37	Toplam	2752.20	79			
	Toplam	80	38.35	5.90						
EÖK	0-10 Y.	18	33.77	5.77	G.Arası	59.67	2	29.83	.83	.43
	11-20 Y.	40	34.55	6.74	G.İçi	2754.51	77	35.77		
	21 üstü	22	32.50	4.44	Toplam	2814.18	79			
	Toplam	80	33.81	5.96						

p< .05*-.001**; UK: Uygulamaları Kullanma; UH: Uygulamalardan Hoşlanma; EÖK: Eğitim Öğretime Katkısı

Tablo 4'e göre öğretmenler hizmet yılı arttıkça bu uygulamalara karşı daha soğuk davranmakta, daha az kullanmakta ve eğitim öğretime katkısının daha az olduğunu düşünmektedir.

Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre yapılan ANOVA testinde lisans, yüksek lisans ve doktora seviyelerine göre alt ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Öğrenim durumlarına göre öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirme bakışları Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5

Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Çevrimiçi Ölçme ve Değerlendirmeye Bakışları

Puan	Gruplar	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	\bar{x}	Ss	Var. K.	KT	sd	KO	F	p
UK	Lisans	55	16.70	1.87	G.Arası	8.34	2	4.17	1.13	.326
	Y. Lisans	20	16.60	2.13	G.İçi	282.14	77	3.66		
	Doktora	5	18.00	1.22	Toplam	290.48	79			
	Toplam	80	16.76	1.91						
UH	Lisans	55	38.21	5.76	G.Arası	44.01	2	22.00	.62	.53
	Y. Lisans	20	38.00	6.81	G.İçi	2708.18	77	35.17		
	Doktora	5	41.20	2.68	Toplam	2752.20	79			
	Toplam	80	38.35	5.90						
EÖK	Lisans	55	33.25	5.63	G.Arası	143.15	2	71.57	2.06	.13
	Y. Lisans	20	34.10	6.71	G.İçi	2671.03	77	34.68		
	Doktora	5	38.80	5.01	Toplam	2814.18	79			
	Toplam	80	33.81	5.96						

p< .05*-.001**; UK: Uygulamaları Kullanma; UH: Uygulamalardan Hoşlanma; EÖK: Eğitim Öğretime Katkısı

Tablo 5 de yer alan sonuçlarda her ne kadar anlamlı bir farklılık görülmesine de Öğretmenlerin öğrenim seviyesi arttıkça çevrimiçi ölçme ve değerlendirme ilişkin tutumları ve kullanma düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin çalıştıkları öğrenim seviyesine göre yapılan ANOVA testinde ilkökul, ortaokul ve lise seviyelerine göre uygulamaları kullanma alt ölçek puanında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Buna karşın uygulamalardan hoşlanma ve eğitim öğretime katkısı alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Öğretmenlerin çalıştıkları öğretim seviyelerine göre öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirme bakışları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Öğretmenlerin çalıştıkları öğretim seviyesine göre çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye bakışları

Puan	Gruplar	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	sd	KO	F	p
UK	İlkokul	38	17.13	1.63	G.Arası	10.19	2	5.09	1.40	.25
	Ortaokul	23	16.34	2.22	G.İçi	280.29	77	3.64		
	Lise	19	16.52	2.01	Toplam	290.48	79			
	Toplam	80	16.76	1.91						
UH	İlkokul	38	40.02	4.92	G.Arası	396.57	2	198.28	6.48	.00
	Ortaokul	23	38.78	6.28	G.İçi	2355.62	77	30.59		
	Lise	19	34.47	5.70	Toplam	2752.20	79			
	Toplam	80	38.35	5.90						
EÖK	İlkokul	38	35.39	5.78	G.Arası	352.66	2	176.33	5.51	.00
	Ortaokul	23	34.21	5.21	G.İçi	2461.51	77	31.96		
	Lise	19	30.15	5.89	Toplam	2814.18	79			
	Toplam	80	33.81	5.96						

p < .05* - .001**; **UK**: Uygulamaları Kullanma; **UH**: Uygulamalardan Hoşlanma; **EÖK**: Eğitim Öğretime Katkısı

Tablo 6 incelendiğinde Öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre uygulamalardan hoşlanma ve uygulamaların eğitim öğretime katkısı olduğunu düşünme düzeylerinin arttığı görülmektedir. Uygulamaları kullanma puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Uygulamalara karşı en yüksek olumlu tutum ilkökul düzeyi öğretmenlerde görülmekteyken, lise öğretmenleri çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye karşı en düşük ortalama performansı sergilemiştir.

Araştırmanın nicel boyutu tamamlandıktan sonra nitel boyutu ile ilgili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ölçeğe cevap veren öğretmenler arasından seçilen 20 öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlere çevrimiçi ölçme ve değerlendirme uygulamalarına daha önce hiç başvurup başvurulmadığı sorulduğunda 18 öğretmen bu şekilde bir uygulama yapmadığını söylemiş. 2 öğretmen ise çevrimiçi ortamları kullanarak çocukları notlandırdığını söylemiştir. 2 öğretmen de ortaokul seviyesinde derse girmektedir ve e-portfolyoları ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanmışlardır. Öğretmenlere çevrimiçi ölçme değerlendirmenin ne oranda Türkiye’de uygulanabileceği sorulduğunda 15 öğretmen Türk Milli Eğitim Sisteminde çevrimiçi ölçme ve değerlendirmenin uygulanabileceğini söylemiştir. Uygulanamayacağını söyleyen öğretmenlerin 3 tanesi lise düzeyinde derse girmektedir. 2 öğretmen ise ilkökul seviyesinde derse girmektedir. Uygulanamayacağını söyleyen öğretmenlerin öne çıkardıkları nedenler; Altyapının uygun olmaması (Öğretmen 3, 5, 12); Öğrencilerin ahlaki olgunluğa sahip olmaması (Öğretmen 5, 16); Eğitim sisteminin uygun olmaması (Öğretmen, 3, 5, 16, 14) olarak sıralanmıştır. Taraftar olan öğretmenler ise pek çok farklı ölçme imkanları sağlaması nedeniyle çevrimiçi ölçme ve değerlendirmenin kullanılabilirliğini belirtmektedir.

“Sınıfta her öğrencinin tablet veya bilgisayar karşısında olacak şekilde yapılacak ölçme değerlendirmede öğretmende küçük ekranlardan öğrencileri ve yanıtları anlık izleyebilmeli hatta gerektiğinde müdahale bile edebilir. Öğrenci de öğretmene soru sormak istediğinde diğer öğrencileri rahatsız etmeden mesaj yolu ile sorabilir. Her öğrenci cevaplarını kaydeder. ve sınav bitiminde program anında cevapları kontrol eder ve doğru yanlış analizini yapar. Çok ta güzel ve faydalı olacağına inanıyorum.” (Öğretmen 5)

Öğretmenlere çevrimiçi ölçme ve değerlendirme yapılırken nelere dikkat edilmelidir sorusu yöneltildiğinde sürenin etkili kullanımı, yerinde geri bildirim, oyunlaştırma, yaşa uygun içerik, öğrencilerin teknolojik olarak desteklenmesi, kamera ve mikrofonların süreçte açık tutulması, etik kurallar hakkında öğrenci ve velilerin eğitilmesi, soruların üst düzey düşünme becerilerini gerektirmesi, maddelerin açık, anlaşılır ve net olması, tek bir şeyi ölçmeyi hedeflemesi cevapları alınmıştır.

“Geri bildirim vermenin önemli olduğunu düşünüyorum. Öğrencilere verilecek anlık geri bildirimler ya da oyunlaştırma süreçleri ölçme değerlendirmenin daha etkili olmasını

sağlayabilir. Hazırlanan ölçme değerlendirme araçlarındaki süreye de dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu süre öğrencinin kendini değerlendirmesine katkı sunacak biçimde ve yaşına uygun olmalıdır. Küçük yaş gruplarında görseller ön plana çıkartılabilir. Yaş grupları ilerledikçe LGS, YKS sınavlarındaki gibi çoktan seçmeli test seçeneklerinin artması gibi hususlara dikkat edilebilir.” (Öğretmen 6)

“Öncelikle sorular hazırlanırken tüm kazanımları ölçmesine dikkat edilmeli. Süre hesaplanırken yeterli olmalı. Az ve fazla verilen süre ortamı olumsuz etkileyebilir. Kamera ve ses açık yapılmalı hatta mümkünse bir derslikte yapılmalı. Öğrenciler ve veliler öncesinde etik kural ve davranışlar konusunda eğitilmeli. İnternet erişim sıkıntısı yaşanmamalı . Öğrenciler bilgisayar ,programı amacına uygun doğru ve seri kullanabilmeli. Soruların yan tarafında başka sayfa açmamalı.”(Öğretmen 14)

Öğretmenlere çevrimiçi ölçme ve değerlendirme konusunda öğretmenlerin yeterli olup olmadıkları sorulduğunda, hepsinin tam anlamıyla yeterli olduklarını düşünmedikleri görülmüştür. 3 öğretmen pandemi döneminin zorunlu bir öğrenmeye yol açtığını söylemiştir. Öğretmen 13 bu yetersizliğin kaynağı olarak öğretmenlerin kendilerini sorumlu tutmaktadır.

“Yeterli olan da var, yeterli olmayan da var . Yeterli olmayanlar zaten sınıf içi ölçme değerlendirmede de yetersizler diye düşünüyorum. Yenilikleri takip eden , mesleğini seven öğretmenler hemen öğrenip uygulamaya başlayabiliyor. Çalıştığım ortamdaki öğretmenlerin yarısı yeterli yarısı yetersiz diyebilirim.” (Öğretmen 13)

Öğretmen 9, Eğitim sistemimizin bu tür bir ihtiyacı duyurmadığını düşünmektedir. ,

“Yeterli olmadıklarını düşünüyorum. Çünkü bizim maalesef ölçme değerlendirme sistemimizde çoktan seçmeli testler ve sonuç değerlendirme süreci ön planda. Öğrencileri güdüleyecek alternatif ölçme değerlendirme teknikleri normal süreçlerde de çok fazla kullanılmıyor.” (Öğretmen 9)

Öğretmen 1, verilen eğitimlerin uygulamada karşılığı olmamasının bu konuda eksikliklere yol açtığını söylemektedir.

“Ben bunu hazırladım ama nasıl uygulayacağımı bilmiyorum gibi sorularla karşılaşıyorum. Bazen yüz yüze ya da çevrimiçi olarak aynı eğitimi aldığımız halde, yeterince öğrenememiş arkadaşlarımız da olabiliyor. Sertifika almış olmak da bu yeterliliği ölçemeyebiliyor. Hatta bazı öğretmen arkadaşlarımızın herhangi bir eğitim almadan da kendi ilgisi gereği bu tür çevrimiçi konu anlatımı ya da ölçme değerlendirme açısından oldukça iyi durumda olduğunu da gözlemliyorum.” (Öğretmen 1)

“Pandemi döneminde kendi açımdan yanıt vermem gerekirse; birinci sınıfta okuyan öğrencilerim okuma-yazmaları olmadığından ebeveyn desteği ile eğitim-öğretimimizi yürüttük. Dolayısıyla anne-babalarımız yanlarında olduğundan ölçmenin ne kadar gerçeği yansıttığını bilemedik. Biz konuyu birçok yöntem deneyerek anlatmaya çalıştık fakat öğrencilerimizin bu kazanımlara ulaşip ulaşmadığını ölçmek çok zor. Çevrimiçi olarak ölçsek bile geçerlik ve güvenilirlik açısından ne kadar doğru sonuca ulaştığımızı bilemedik.” (Öğretmen 8)

“Pandemi sürecinde öğrencilerin akademik başarılarını etkileyecek yazılı sınavlar bile yapılmadı. Tüm öğrenciler online eğitime katılmadı. Örneğin dersine girdiğim 5 sınıfta sınıf mevcutları 20-25 arasında değişirken, online eğitime katılan öğrenci sayım maksimum 19 oldu. Sınıflarda genellikle katılım 10 öğrenci şeklindeydi. EBA ortamından ve Whatsapp gruplarından paylaştığım alternatif ölçme değerlendirme süreçlerine katılım çok daha az oldu.” (Öğretmen 15)

“Kesinlikle objektif bir değerlendirme yapılamadı, dönemin psikolojik boyutu dikkate alınarak öğrenci lehine notlar verildi.” (Öğretmen 3)

Son olarak öğretmenlere gelecekte online ölçme ve değerlendirme araçlarının ne oranda kullanılacağı sorulduğunda, ölçme ve değerlendirmenin geleceğinin bu yöne gittiği konusunda bir öğretmen hariç fikir birliği olduğu görülmüştür.

“Fazlasıyla kullanılacaktır. Yeni neslin gelişen çağa ayak uydurmaya çalıştığını ve dijital yeterliliklerini artırdığını gözlemliyorum. Yalnız sonuçtaki ölçme değerlendirilmede değil, ders giriş ve gelişme bölümlerinde de etkin olarak kullanılacağını düşünüyorum.” (Öğretmen 8)

“Pandemi süreci bitse de artacağını düşünüyorum. Çünkü teknoloji kaçınılmaz bir biçimde hayatımızı etkiliyor. Banka işlemleri, online alışveriş sistemleri her geçen gün hız kazanırken bu süreç eğitime de yansdı ve ölçme-değerlendirmede de kullanımı artacaktır.” (Öğretmen 12)

“Yüz yüze eğitime geçildiğinde pek çok öğretmen tarafından çevrimiçi uygulamalar bırakıldı diye düşünüyorum. Çünkü öğretmenler de öğrenciler de veliler de teknolojik araçlardan bıktılar.” (Öğretmen 4)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

E-öğrenmelerin ölçme ve değerlendirilmesi ile ilgili alan yazında oldukça az sayıdaki çalışmalar günümüzde giderek artmaktadır. Genel olarak e-öğrenme sürecinde etkili ve iyi tasarlanmış bir değerlendirme sistemi, sadece öğrencilerin kazanımlara ulaşma seviyelerini değil aynı zamanda, öğrencilerin yer aldıkları sistemin diğer bileşenlerin kalitesinin değerlendirilmesi için çok önemlidir (Coşkun & Mardikyan, 2016). Çevrimiçi ölçme ve değerlendirme uygulamaları ile ilgili yapılan araştırmalar, çoğunlukla öğrenenler tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır (Mulvaney, 2011; Kolcu, Demir & Kolcu, 2020). Bu çalışmada genel olarak öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirme yöntemlerine karşı olumlu tutuma sahip oldukları görülürken, bu tür ölçme ve değerlendirme etkinliklerine yönelik olarak kendilerini ve sistemi yetersiz görmektedir. Coşkun ve Mardikyan (2016) da çalışmasında öğretmenlerin öz-yeterliliklerinin, tasarım ve servis kalitesinin ve algılanan kullanım kolaylığının bu tür etkinliklerin kullanımını kolaylaştırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Etkili ve verimli bir çevrimiçi öğretim için sürece katılanların çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye karşı olumlu tutumlara sahip olması gerekmektedir (Al-Omari & Eyadat, 2016; Jović, Kostic Stankovic & Neskovic, 2017; Peytcheva-Forsyth, Yovkova, & Yovkova, 2018; Vasilevska, Rivza, & Bogdan 2017). Bu nedenle öğretmenlerin ve öğrencilerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirme ile ilgili yeterliliklerinin artırılması kadar bu tür ölçme ve değerlendirme sistemlerine olan tutumun da iyileştirilmesi önemlidir. Pandemi döneminde yürütülen zorunlu çevrimiçi eğitim nedeniyle öğretmenlerin öğrencilerin öğrenme düzeylerinden tam olarak memnun olmadıkları ve bunu da süreç içerisinde değerlendirememekten rahatsızlık duydukları nitel görüşmelerde anlaşılmıştır. Kriz dönemleri gibi çeşitli nedenlerle eğitim- öğretime ulaşamayan bireyler için uzaktan eğitim araçları çok önemli bir işlev görmektedir (Mulvaney, 2011). Cook, Annetta, Dickerson, ve Minogue (2011) yaptıkları araştırmada, öğrencilerin edilgen kaldıkları çevrimiçi öğrenme etkinliklerinin öğretmenler açısından yeterli doyum sağlamadığı görülürken, buna çözüm olarak etkileşimli araçların sürece dahil edilmesi önerilmiştir. Gül (2012) de çevrimiçi ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yeni öğretim sistem ve yaklaşımlarına uygun olması nedeniyle eğitim sistemlerinin vazgeçilmez bir unsuru olduğunu söylemektedir. Eğitimde teknolojinin etkili kullanımı için eğitim fakültelerinde uygun ders içeriklerinin konması ve öğretmenlerin bu sürece hazırlanması da çalışmamız ve Gül'ün (2012) çalışması arasında paralellik göstermektedir. Çevrimiçi değerlendirmeye ilişkin görüşlerin cinsiyete, mesleki kıdeme ve öğrenim durumuna göre değişmediği sonucu Husain'in (2021) yapmış olduğu çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Bu çalışmada da hem öğretmenlerin tutumlarının değişiklik göstermediği hem de kıdem yılı veya öğrenim durumundan bağımsız olarak çevrimiçi ölçme ve değerlendirmede yetersizlik hissedildiği görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre yaklaşık iki yıllık uzaktan eğitim sürecine rağmen öğretmenlerin çevrimiçi ölçme ve değerlendirme konusunda kendilerini yetersiz gördükleri, eğitim sisteminin ve öğrencilerin bu tür bir ölçme ve değerlendirme için hazır olmadıklarını düşündükleri görülmüştür. Buna karşın öğretmenler çevrimiçi ölçme ve değerlendirmeye karşı olumlu tutuma sahiptir ve bu konuda kendilerini geliştirmek istemektedir. Öğretmen, öğrenci, veli ve eğitim sistemini kapsayacak geniş çaplı bir değişim ve dönüşüm öğretmenler tarafından önerilmekte ve istenmektedir. Uygulamaya dönük daha geniş çaplı araştırmalarla bu konuda süreç odaklı çalışmaların yapılması da araştırmacı tarafından önerilmektedir.

Kaynakça

- Alnasraween, M. S., Almousa, N. A., Almomani, J. A. & Ammari, R. M. (2020). Psychometric properties of the attitudes scale towards electronic tests among graduate students. *Universal Journal of Educational Research*, 8 (12B), 8262-8273, <http://dx.doi.org/10.13189/ujer.2020.082631>.
- Al-Omari, M & Eyadat, Y. (2016). Perceptions of faculty members and students about computerized tests in the teaching-learning process at Yarmouk University. *The Jordanian Journal of Educational Sciences*, 12 (4), 478-469.
- Aşık Öztürk, M. ve Ahmetoğlu, E. (2021). Evrensel öğrenme tasarımında ölçme ve değerlendirme: çoklu değerlendirme araçları sunmak. H. Asutay, S. Sakarya Maden, L. Vural, F. Gürbüz (Eds.) *Ölçülebilir Eğitim Demirali Yaşar Ergin'e Armağan Kitap* içinde (ss. 33-44). Trakya Üniversitesi.
- Balcı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3 (1), 1-15.
- Büyükköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.
- Cook, M., Annetta, L., Dickerson, D. & Minogue, J. (2011). In-service teachers' perceptions of online learning environments. *The Quarterly Review of Distance Education*, 12 (2), 73-79.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative And Qualitative Research (3rd Ed.)*. Upper Saddle River. Pearson Education, Inc.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. (Çev. M. Sözbilir). Pegem Akademi Yayınları.
- Coşkun, M. ve Mardikyan, S. (2016). Çevrimiçi ölçme ve değerlendirme sistemlerinin gerçekleşen kullanımı belirleyici faktörler: Bir yapısal eşitlik (YEM) çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 41(188), 131-152. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.6579>
- Gül, E. (2012). Online değerlendirme güvenilir midir?. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7 (1), 281-288.
- Gül, E., Çokluk, Ö. ve Doğan Gül, Ç. (2015). Development of an Attitudes Scale toward Online Assessment. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174, 529 – 536.
- Husain, F. R. (2021). Digital assessment literacy: the need of online assessment literacy and online assessment literate educators. *International Education Studies*, 14 (10). 65-76.
- Jović, M., Kostic Stankovic, M. & Neskovic, E. (2017) Factors affecting students' attitudes towards E-learning. *Management: Journal of Sustainable Business and Management Solutions in Emerging Economies*, 22(2), 15-21, <https://doi.org/10.7595/management.fon.0016>.
- Kolcu, G., Demir, S. ve Başer Kolcu, M. İ. (2020). Çevrimiçi ölçme değerlendirme uygulamalarının değerlendirilmesi. *SdÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 11 (3), 330-333.
- Mulvaney, J. (2011). Computer-based Assessment and the Effects it has on Middle School Aged Students [Yayınlanmamış doktora tezi]., University of Wisconsin, Stout.
- Peytcheva-Forsyth, R., Yovkova, B. & Yovkova, L. (2018) *Factors affecting students' attitudes towards online learning - The case of Sofia University*. (Sözlü Bildiri) AIP Conference Proceedings Vol.2048, <https://doi.org/10.1063/1.5082043>.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44335>.
- Telli, S.H. ve Altun, D. (2021). Coronavirus (Covid-19) pandemisi döneminde çevrimiçi öğrenme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 90-107.
- Vasilevska, B, Rivza, D, & Bogdan, R. (2017). Evaluation of readiness for distance education of students in european universities. *BRAIN: Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 8, 35-42.
- Wibowo, F. E. & Sari, U.N. (2021). An analysis of online assessment in teaching English. *Project Professional Journal of English Education*, 4 (3), 521-529.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.